

Jorge Edwards

Originea lumii

Colecția

Desenul din cover

JORGE EDWARDS (n. 1931), este unul dintre cei mai mari scriitori de expresie spaniolă ai zilelor noastre. A studiat Dreptul și Filozofia și a fost membru al corpului diplomatic chilian din 1958 până la lovitura de stat a generalului Pinochet din 1973. Romanul *Persona non grata*, apărut în 1973, scris în urma experienței de atașat însărcinat cu afaceri la ambasada statului Chile în Cuba la începutul anilor '70, i-a adus notorietatea internațională, creând și controverse în lumea literară și politică a Americii Latine.

A scris povestiri (*El patio*, 1952; *Gente de la ciudad*, 1961; *Las máscaras*, 1967; *Temas y variaciones*, 1969; *Fantasmas de carne y hueso*, 1993), romane (*El peso de la noche*, 1965; *Persona non grata*, 1973; *Los convidados de piedra*, 1978; *El museo de cera*, 1981; *La mujer imaginaria*, 1985; *El anfitrión*, 1987; *El origen del mundo*, 1996 – *Originea lumii*; *El sueño de la historia*, 2000; *El inútil de la familia*, 2004; *La Casa de Dostoievsky*, 2008 – apărut în limba română sub titlul *Casa lui Dostoievski*, traducere de Ileana Scipione, Editura Art, 2009), memorii, publicistică, eseuri și biografii (cea mai cunoscută fiind *Adiós, poeta*, 1990, o biografie anecdotică a lui Pablo Neruda, de care l-a legat o strânsă prietenie). A fost profesor invitat al unor universități americane și europene și președintele comitetului de luptă împotriva cenzurii, fondat în anii dictaturii din Chile. A primit numeroase premii și distincții, printre care și Premiul Cervantes (1999), cea mai înaltă distincție literară din lumea hispanică.

Jorge
Edwards

Traducere
din limba spaniolă
de Luminița Marcu

**Originea
lumii**

EDITURA
ART

Redactor: Mihaela Dobrescu

Tehnoredactor: Angela Ardeleanu

Copertă: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
EDWARDS, JORGE

Originea lumii / Jorge Edwards; trad. de
Luminița Marcu. - București: Art, 2012

ISBN 978-973-124-719-9

I. Marcu, Luminița (trad.)

821.134.2-31=135.1

Jorge Edwards

El origen del mundo

© Jorge Edwards, 1996

Ediția românească a fost publicată prin Literarische
Agentur Michael Gaeb, cu sprijinul Agenției Literare
Liviu Stoia.

© Editura ART, 2012, pentru prezenta ediție

I

„Nu ești nicăieri atunci când vrei
să fii peste tot.“

SENECA

Respect pentru oameni și cărți

TOTUL A ÎNCEPUT LUNI sau marți, săptămâna trecută, în fața tabloului. A început cu o întâmplare neașteptată și cu o întrebare. Nu fusese mai mult decât o glumă, dar, după noaptea de luni de săptămâna asta, după descoperirea cadavrului, acea glumă, care mie nu-mi ieșise din minte, căpătase nuanțe mai degrabă neliniștitoare decât frivole. Nuanțe mai obscure, ca să spun așa.

– Știi ceva? am întrebat-o pe Silvia în șoaptă, privind tabloul din marea sală Courbet.

– Ce anume?

– Seamănă foarte bine cu tine.

– Ești nebun! a izbucnit Silvia, roșind ca o fetișcană, mai iritată decât m-aș fi așteptat, și uitându-se în jur, pentru că turiștii spanioli nu lipseau niciodată, mai ales în acea perioadă a anului.

– Dar uită-te, e aceeași burtică – i-am spus tulburat, dar râzând și gândindu-mă că spaniolii n-o să înțeleagă chilenismul –, și aceeași carnație grasuță, bine făcută, și aproape același păr, aceeași...

– Porc bătrân, a sărit Silvia, la fel de iritată, taci din gură! Și a luat-o spre ieșire prin mijlocul sălii, printre animalele de bronz care obișnuiau să populeze saloanele bunicilor noastre, care trecuseră, de-a lungul timpului, între brânciuri și șoapte, prin nenumărate vânzări la licitație: câini căzuți pe gânduri, mistreți cu colți, lei somnolenți.

– Felipe Díaz, am ținut-o pe a mea, ca și cum nu m-aș fi putut opri, are obiceiul să-și fotografieze amantele dezbrăcate și în poziții obscene.

– De unde ai scos-o pe asta? m-a întrebat ea, ceva mai liniștită, cel puțin după expresia ochilor, dar fără ca iritarea de dinainte să-i fi trecut.

– Mi-a povestit Alfredo, un adevărat expert în povești de-ale lui Felipe.

– E ciudat, a murmurat Silvia, dusă pe gânduri. Se fac patru duminici, o lună întreagă, de când Felipe n-a mai venit la

prânz la noi și nici n-a mai dat vreun semn de viață.

– Ar trebui să-l sunăm, am zis.

– L-am sunat eu deja de câteva ori, a spus Silvia, i-am lăsat și un mesaj pe robot și nu s-a obosit să răspundă. I s-o fi întâmplat ceva?

În realitate m-a deranjat, deși n-ar fi avut de ce să mă deranjeze dacă n-aș fi început de fapt să bănuiesc ceva încă de pe atunci, anume faptul că Silvia îl sunase și nu-mi spusese nimic. Am rămas pe gânduri. Am legat întâmplarea, într-un fel greu de explicat chiar și față de mine însumi, de tablou. În acea noapte am rugat-o să se așeze în poziția modelului din tablou, în poziția exactă, adică întinsă pe spate, dezbrăcată, cu picioarele grăsuțe desfăcute, cu fața acoperită de cearșafuri. Am scos chiar o reproducere micuță din buzunarul pijamalei, pentru că avusesem grijă s-o pun în buzunar, ceea ce în termeni penali s-ar numi intenție (premeditare!), și am examinat-o atent.

– Chiar nu știu ce muscă te-a înțepat, a răbufnit ea.

– De ce să nu ne bucurăm, am răspuns eu, la acest nivel, așa bătrâni cum suntem, sau cum sunt eu, mai bine zis...

– *S'il te plaît!* mi-a tăiat-o ea.

– ...să ne bucurăm, zic, de acest nemai-pomenit stimulent erotic? Chiar mă gândesc că aş putea să te fotografiez. *À la Felipe Díaz...*

Cum avea fața ascunsă, a scos un chicotit printre cearșafuri, un chicotit indescifrabil, înfundat în rufărie, cu ceva adolescentin în el, așa ca la școala de fete dintr-o mănăstire.

– Sau preferi să te fotografieze Felipe Díaz însuși...?

– Hai, te rog, lasă-mă să mă culc, mi-a zis mimând implorarea. Sunt destul de obosită.

A doua sau a treia zi, Felipe Díaz a răspuns mesajelor lăsate de Silvia, pe la ora patru, ora la care noi ne facem siesta, obicei sacru pe care el îl știa foarte bine. Și-a lăsat mesajul pe robot și când Silvia l-a sunat înapoi, seara, dispăruse din nou. Parcă ar fi vrut de fapt în mod intenționat să rupă contactul cu noi și trebuie să spun că m-am simțit dezgustat și ofensat. Nu

i-am spus nimic despre asta Silviei, ca să nu mai pun gaz pe foc și pentru că intu-iam perfect – și asta de mult timp, fără să fi fost nevoie de episodul de luni seara – că acest subiect, pentru ea, era mai delicat, mai sensibil, mai complex decât pentru mine. Mult mai sensibil și mult mai complex!

– Cel puțin e în viață, a suspinat Silvia, iar eu am spus la fel, deși cu o cu totul altă intonație: „Cel puțin e în viață!”

Era în viață, dar eu mai aveam și o altă intuiție, suprapusă peste cea dinainte, o intuiție ce îmi provoca senzații de perplexitate și, în afară de perplexitate, de angoasă profundă, ca și cum mi-ar fi distrus toate algoritmurile, certitudinile cele mai elementare: aceea că nu avea să mai fie mult timp așa. Intuiție confirmată, după cum avea să se vadă, câteva zile mai târziu. Felipe împlinise de ceva vreme cincizeci de ani și cred că depășise chiar, de o bună bucată, și mijlocul decadei a cincea. Oamenii care trăiesc ca Felipe se trec repede, mă gândeam eu, cu alte cuvinte el deja trăia cu împrumut, la mila Domnului (cum se zice în Iquique). Dar

gândeam așa, trebuie să recunosc, și dintr-o deformare profesională. Noi, medicii, avem obiceiul să credem că regulile medicinei sunt bune de ceva și că încălcarea lor duce la pedeapsă aplicată prompt de către un zeu numai al nostru, ocult. De câte ori ne întâlnim cu câte unul care pare să fi scăpat din această ecuație, cu cineva care e nepăsător la predicțiunile noastre, cu unul care bea ca un cazac, de pildă, și cu toate astea are ficatul perfect, care mănâncă gras și nu se îngrașă, ne prefacem că îl laudăm pentru vigoarea lui, pentru sănătatea lui de invidiat, dar pe dinăuntru ne enervăm, ne simțim mințiți în mod arbitrar și injust. Sfaturile noastre pline de bun-simț, îndemnurile noastre la prudență, pline de îngrijorare, capătă un ton ridicol. La ce bun să ne facem atâtea griji, când iată!

Vorbea din mine deci deformarea profesională sau, și mai bine, deformarea ideologică. Fusesem toată viața, cel puțin toată viața mea matură, profesională, sclavul unei forme extreme de raționalitate, al unui sistem global, total și totalizant, de

gândire și de comportament. Credeam că mă mai eliberasem spre bătrânețe, dar monstrul dogmatic, în cel mai neașteptat moment, se trezea și mișca cu ultimele puteri în bietul meu cap. Așadar, Felipe își făcuse din nou apariția brusc, ieșise la suprafață din adâncurile propriului haos, din delirul său aparent atât de liniștit (doar aparent!), iar eu mi-am dat seama din prima clipă că deja era altul. În zilele în care nu ne văzuserăm, el începuse să coboare în abis, în infern și avea deja un picior în cealaltă parte.

Întâlnirea cu Felipe a avut loc în dimineața de vineri a săptămânii trecute, o săptămână plină de prevestiri, de semne că vara era la apogeu și că tot la apogeu erau multe alte lucruri, de care încă nu ne dădeam seama. Totul începuse cu dorința noastră, la prima vedere nevinovată, de a vedea tabloul lui Gustave Courbet, intitulat într-o manieră între pompos și burlesc, nu știu dacă de către artistul însuși, *Originea lumii*, tablou care tocmai fusese expus după mai bine de un secol de clandestinitate. Întâlnirea a avut loc în fața

Domului, în vârful unghiului foarte ascuțit format de Rue Delambre și bulevardul Montparnasse, loc celebru în multe mitologii, așa cum știe toată lumea, mai ales în cea sud-americană și chiar în unele cu accente metafizice.

– Ce mai faci, Felipe, l-am întrebat și imediat mi-am dat seama că întrebarea mea fusese indiscretă, prea bruscă, pentru că paloarea, cearcănele, gesturile nesigure, foarte ciudate și chiar contrare firii lui, tremurul evident al mâinilor, al buzelor, toate arătau limpede că nu făcea bine, că de data asta chiar i se întâmplase ceva grav, poate chiar foarte grav.

Până în acea dimineață, în ciuda exceselor lui, Felipe fusese eternul triumfător, omul care nu se plângea niciodată într-o lume în care toți se plâng, cel mai puțin probabil candidat la depresie pe care îl cunoscusem în toată viața mea profesională, dar și în cealaltă, și să-l văd acum dintr-odată palid, cu capul plecat, tremurând, cu privirea pierdută, și asta în plină lumină, în toată splendoarea primelor zile de august, m-a pus în gardă. Se poate să fi început să-mi pierd memoria, pulsul,

chiar și vederea și auzul, ca să nu mai vorbesc despre picioare, care odată fuseseră celebre pe terenurile de fotbal din Iquique și din Santiago din Nueva Extremadura, dar totuși, la cei șaptezeci și mulți de ani, mi-am păstrat intact diagnosticul, puterea mea nu mai puțin celebră de a pune un diagnostic.

Mi-a răspuns că făcea bine, cum se răspunde întotdeauna în situațiile astea, și apoi, cu o schimbare bruscă de ton, ca și cum și-ar fi adus aminte că nu mă poate păcăli (sau mă putea păcăli? Întrebare postumă. Poate mă și păcălise atâția ani, poate mă păcăliseră?), m-a luat de braț și a adăugat ceva. A adăugat asta:

– Se întâmplă, Patito (diminutivul foarte chilian de la Patricio, numele meu), că mi-a sunat ceasul să închid prăvălia. Citesc Seneca ca să mă consolez, dar adevărul e că nu prea mă pot resemna și nici nu prea dorm...

– Și cu doza zilnică de whisky, l-am întrebat eu, cum merge?

– Merge în sus, a recunoscut, cu expresia cuiva care recunoaște sau care constată, cu o anumită tristețe, și care își

face și un reproș, dar fără prea multă convingere.

– Bravos, dă-i înainte!

Gestul pe care l-am făcut cu umerii, cu brațele era menit să arate că sunt de prisos comentariile. Știi foarte bine care e părerea mea, voia să zică gestul meu, n-o să mai repet!

Felipe a spus atunci, cu vocea lui răgușită, aspră, de băutor de whisky, că se afla pentru prima oară în viață într-o situație pe care a definit-o, cu un strop de ironie, aproape cu umor, dar fără bucurie, fără nici o satisfacție, ca fiind dramatică.

– Un rahat dramatic! a zis el, în cel mai chilian mod cu putință. A trebuit să aleg între o femeie și o sticlă și, ca să-ți spun adevărul, mă tem că am rămas cu sticla.

– O alegere proastă, am zis eu.

– Și un diagnostic la fel de prost, presupun, a adăugat el, cu o mină îngrijorată.

– Un diagnostic foarte prost!

Stăteam deci pe terasa de lângă Dom, oricare ar fi fost diagnosticul, iar el a băut primul Ballantine's de la amiază, cu cele două cuburi de gheață de rigoare și cu stropul simbolic de apă Perrier (ne-am

amintit de Acario Cotapos, Cotapós pentru francezi, care comanda mereu o „Panimavide“. „O «Panimavide», *s'il vous plaît!*“), iar eu limonada sau, mai bine zis, un *citron pressé* clasic. Unul dintre secretele mele, secret nu prea bine păzit, pentru că îl spun în gura mare, ca un misionar, dar care rareori are succes și la alții, este (era?) alcool – nu, apă minerală – da, limonadă – da. Mai bine zis era, după întâmplările din ultimele zile și din ultimele ore, și mă întreb dacă va mai exista o întoarcere la asta, la limonadă și la tot ce era în jurul ei, la cel care eram și am încetat să fiu.

Cred că am vorbit despre Bosnia Herțegovina, despre imaginile groaznice pe care trebuia să le înghițim la micul dejun, despre barbarie, despre rasism, care, după atâtea războaie, atâtea campanii împotriva, atâtea predici și atâtea bune intenții, se aflau, iată, în floare și despre incapacitatea rușinoasă a Națiunilor Unite, a guvernelor europene, a Casei Albe, a tuturor.

– A noastră a tuturor, a precizat Felipe, care nu era în acea dimineață deschis concesiilor, care vorbea cu nervii lui